

Sveits bør gjøre opp

Ap
6/7-98

Mer enn 50 år etter at den annen verdenskrig tok slutt, kommer det fortsatt ny og avslørende informasjon om hvordan de såkalte nøytrale landene – deriblant Sveits – ikke bare skamløst samarbeidet med nazistene, men også skodde seg meget godt på sine kontakter med dem. I en rapport fra USAs utenriksdepartement påvises det blant annet hvordan enorme beløp som passerte den sveitsiske nasjonalbank ble brukt til å betale for kjøp av krigsmateriell fra Sverige, Spania, Portugal og Tyrkia.

For den sveitsiske regjering, nasjonalbanken og for de mektige og rike private banker burde det være en æressak å gjøre endelig opp for seg på en anstendig måte. Men det offisielle Sveits gjemmer seg bak en avtale landet inngikk med de allierte allerede i 1946 om en beskjeden erstatning til de utryddede jødernes etterlatte. Det var altså lenge før noen hadde anelse om hvor omfattende og hvor innbringende samarbeidet egentlig var mellom Hitler-Tyskland og Sveits. I dag vet vi mer.

Uten synlig entusiasme gikk de sveitsiske bankene for ikke lenge siden med på å offentliggjøre navnene på innehaverne til de såkalte sovende bankkonti, slik at gjellevende slektninger omsider kunne få utbetalt inntående beløp. De aller fleste kontoinnehaverne var nemlig jøder som omkom i nazistenes konsentrasjonsleirer. Der ble det ikke utstedt formelle dødsattester, og dermed hadde bankene nektet å godta de etterlattes krav.

Uavhengig av denne saken har storbanker som skodde seg under krigen, i flere måneder forhandlet om erstatning med amerikanske jødiske organisasjoner. Disse forhandlingene er nå brutt sammen. Bankene tilbyr 4,5 milliarder kroner, mens det

fra jødisk side kreves nesten det tredobbelte beløp samt at den sveitsiske regjering og nasjonalbank bidrar til en avtale.

Anført av New York har flere amerikanske delstater og byer – i strid med offisiell amerikansk politikk – vedtatt å innføre økonomiske sanksjoner mot sveitsiske banker og selskaper hvis det ikke blir inngått en avtale innen 1. september. Dersom storbyer og delstater ikke vil gjøre forretninger med de sveitsiske bankene og heller ikke vil plassere sine enorme pensjonsfond i sveitsiske bankkaksjer, så vil det svi merkbart. Ifølge ekspertene kan slike sanksjoner trolig koste bankene langt mer enn å gi etter for de jødiske erstatningskravene.

Sveits har reagert så skarpt på at lokale amerikanske myndigheter truer med å ta et mektig sanksjonsvåpen i bruk, at forholdet til USA kan bli skadelidende. Røster i Bern krever at landets ambassadør i Washington hentes hjem til konsultasjoner, og det snakkes om å innklage USA for Verdens handelsorganisasjon. Lite synes det å hjelpe at USAs regjering har tatt avstand fra trusselen om økonomiske sanksjoner. Ikke uventet er man i Washington av den oppfatning at utenrikspolitikk best føres av den føderale regjering. Men USA har også vist hvem det sympatiserer med ved å oppfordre sveitsiske myndigheter og nasjonalbanken til å være med på å inngå en avtale.

Det er vanskelig å forstå at ikke politikerne i Sveits forstår sitt eget lands beste i en sak som er så pinlig og så skadelig for dets omdømme. De bør erkjenne sitt ansvar og sørge for at det snarest kommer til en skikkelig overenskomst med de jødiske organisasjonene.